

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

สถิติและเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมสาธารณะภายใต้
พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘

จัดทำโดย สมศักดิ์ อัครศิริศิลป์
รหัส ๖๒๐๗๔๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิตธิธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยสารัฐธรรมนุญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมสาธารณะภายใต้ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘

สมศักดิ์ อัครศิริศิลป์^๑

บทนำ

สิทธิและเสรีภาพการชุมนุมสาธารณะเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตย ประเทศไทยได้มีการรับรองเสรีภาพในการชุมนุมไว้ในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทั้งในด้านการเมืองการปกครอง และด้านอื่น ๆ โดยพัฒนาการของการชุมนุมสาธารณะของประชาชนชาวไทยนั้นเริ่มมาตั้งแต่ยุคเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยในปีพ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นยุคแรกที่ประเทศไทยได้มีการนำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองประเทศ กลุ่มบุคคลที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุมมากที่สุดในช่วงนั้น คือ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มชนวนาชาวไร และกลุ่มกรรมกร โดยมีลักษณะของข้อเรียกร้องแตกต่างกันไป กล่าวคือกลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะเรียกร้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางการเมือง ขณะที่กลุ่มชนวนาชาวไรและกลุ่มกรรมกรส่วนใหญ่จะเรียกร้องเกี่ยวกับความอยู่รอดของตนเอง ครอบครัว ชุมชน ได้แก่ ปัญหาด้านแรงงาน ปัญหาที่ดินการทำมาหากิน^๒ เป็นต้น

การพัฒนาการในการชุมนุมสาธารณะของประเทศไทยมีความเข้มข้นขึ้นต่อเนื่องมาจากยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง สมัยก่อนนั้นผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมยังคงใช้ช่องทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การร้องขอ การร้องเรียน การถวายฎีกา เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้ประชาชนบางกลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ นักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุมมากขึ้น และได้เริ่มใช้เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะตั้งแต่นั้นมา เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคการเมืองภาคประชาชนอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่พฤษภาคมปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ประเทศไทยก็มีการชุมนุมสาธารณะมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เพราะประชาชนเริ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมมากขึ้น โดยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ การชุมนุมทางการเมืองปรากฏให้เห็นและแสดงถึงความขัดแย้งให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น โดยกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในช่วงเวลานั้นคือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง ซึ่งการชุมนุมของทั้งสองกลุ่มนี้มีลักษณะพิเศษ

^๑ ประธานที่ปรึกษา บริษัท นวไทยอุตสาหกรรม จำกัด

^๒ กนกศักดิ์ แก้วเทพ, “การต่อสู้ของชนวนาชาวไทย ปี ๒๕๑๖ – ๒๕๑๙ สหพันธ์ชนวนาชาวไรแห่งประเทศไทย” ในเส้นทางชนวนาชาวไรลึก ๒๕ ปี สหพันธ์ชนวนาชาวไรแห่งประเทศไทย, หน้า ๓๐.

ที่พัฒนาการจากการชุมนุมในอดีต กล่าวคือ มีการชุมนุมต่อเนื่องยาวนาน มีการเดินขบวนไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในรูปแบบดาวกระจาย การเผยแพร่การชุมนุมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการใช้ความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น

ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ประชาชนบางส่วนก็ได้มีอารมณ์และความรู้สึกร่วมกับการชุมนุม แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า มีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ภายใต้การปกครองโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อกำกับ ควบคุม และดูแลการจัดการชุมนุมสาธารณะของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้มีเงื่อนไขว่า ผู้จัดการชุมนุมสาธารณะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ให้ทราบล่วงหน้า ๒๔ ชั่วโมง ก่อนการชุมนุม ทั้งยังกำหนดพื้นที่ต้องห้ามและข้อควรระวังระหว่างการชุมนุม มิเช่นนั้นจะถือว่าเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเจ้าหน้าที่สามารถเข้าสลายพร้อมทั้งจับกุมดำเนินคดีได้ทันที

แม้ว่าสังคมไทยมีทัศนคติ ประสพการณ์ และความทรงจำที่ไม่ค่อยน่าจดจำนักเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ แต่อย่างไรก็ตามทางภาคประชาชนซึ่งการชุมนุมสาธารณะนั้น เรียกได้ว่าเป็นหนึ่งกิจกรรมหรือช่องทางสำคัญของประชาชนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสียงไปถึงผู้มีอำนาจ เป็นการสร้างพลังและอำนาจต่อรองเพื่อให้รัฐหันมาใส่ใจในความเดือดร้อนของประชาชน หรือปัญหาสาธารณะและความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเมืองภาคประชาชน ดังนั้นการออกกฎหมายมาควบคุมการชุมนุมสาธารณะจึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่อีกมุมหนึ่งนั้นพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ ก็สามารถสร้างความสงบสุขให้แก่บ้านเมือง และในทางตรงข้ามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็อาจรตรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกได้ด้วยเช่นเดียวกัน

ตลอดช่วงเวลา ๓ ปีที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีเวทีเสวนาเกี่ยวกับผลกระทบของกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นมากมาย โดยพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ นั้น มีปัญหาหลายประการทั้งในทางเนื้อหาสาระบัญญัติและในทางการตีความบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยในทางเนื้อหาของกฎหมายนั้นได้บัญญัติเงื่อนไข ขั้นตอน และข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพการชุมนุมของประชาชนไว้หลายประการ และมีการกำหนดอัตราโทษที่สูงในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมาย ในส่วนการตีความบังคับใช้กฎหมายปรากฏว่า ถ้อยคำที่คลุมเครือไม่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐตีความข้อกำหนดต่างกันไปในแต่ละกรณี และมีแนวโน้มไปในทางละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าการคุ้มครองและอำนวยความสะดวก จนทำให้ประชาชนไม่อาจใช้

เสรีภาพการชุมนุมเพื่อเคลื่อนไหวณรงค์และเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากความหวาดกลัวหรือความเสี่ยงในการถูกปิดกั้นขัดขวางการชุมนุมและการถูกดำเนินคดี^๓

ทั้งนี้ ภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงถูกบังคับใช้ต่อไป ซึ่งประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็ยังคงเป็นข้อถกเถียงที่ยังไม่มีข้อยุติ อย่างไรก็ตามเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นหลังจากการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ประเทศไทยจะกลับเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และมีแนวโน้มว่าพลังเสียงของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมสาธารณะจะถูกหยิบยกขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันของสังคมไทยมากขึ้นต่อไป

พัฒนาการของการชุมนุมสาธารณะในประเทศไทย

การใช้เสรีภาพในการชุมนุมของกลุ่มประชาชนไทยในอดีตที่ผ่านมา เริ่มมีบทบาทให้เห็นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ กลุ่มบุคคลที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะในช่วงนี้มีความหลากหลายมาก ทั้งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเอง หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการชุมนุมสาธารณะส่วนใหญ่เป็นชนชั้นล่างและชนชั้นกลางในสังคม โดยประเด็นที่เรียกร้องก็มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ มลพิษ ชุมชนแออัด ปัญหาแรงงาน ราคาพืชผลการเกษตร หนี้สิน กฎหมายชายชาติ เป็นต้น โดยกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในหัวเวลายนี้คือ กลุ่มชนชั้นกลางในการล้มรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และกลุ่มสมัชชาคนจนบริบททางการเมืองในช่วงนี้

การเมืองภาคประชาชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะเห็นได้จากสถาบันทางการเมืองไทยล้วนมีความสัมพันธ์กับการเลือกตั้งมากขึ้นที่เห็นได้เด่นชัดคือ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งแต่เดิมมีที่มาจากการแต่งตั้ง แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงตามเขตจังหวัด นอกจากนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยมีพรรคการเมืองแต่ละพรรคเสนอบัญชีรายชื่อไว้ตามลำดับโดยให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองนอกเหนือจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ซึ่งเป็นการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวด้วยการออกแบบให้สถาบันการเมืองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ทำให้เกิดพรรคการเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมา โดยพรรคไทยรักไทย เป็นพรรคที่ได้คะแนนความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมากอย่าง

^๓ เอกสารประกอบเวทีเสวนาสหพันธ์ปัญหาการตีความบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะกับการจำกัดเสรีภาพของประชาชน, ห้องประชุม Auditorium เดอะคอนเน็คชั่น สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน MRT ลาดพร้าว.

ที่ไม่เคยมีมาก่อน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พรรคไทยรักไทยได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๗๗ คนจาก ๕๐๐ คน หรือกว่าร้อยละ ๗๕ ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแผ่นดินโดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่พรรคนี้นำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น เช่น การฆ่าตัดตอนผู้ค้ายาเสพติดกว่า ๓,๐๐๐ คน กรณีการใช้ความรุนแรงที่มีสยิดกรือเซะ และที่ตากใบ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเกิดข้อกล่าวหาว่าคอร์รัปชันในหลาย ๆ กรณีอีกด้วย^๔

จากการบริหารงานของพรรคไทยรักไทยได้นำมาสู่ยุคความขัดแย้งทางการเมืองในเวลาต่อมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งได้อย่างชัดเจนจากการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง ซึ่งการใช้เสรีภาพในการชุมนุมของกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะพิเศษหลาย ๆ อย่างที่ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการหลายด้าน เช่น เป็นการชุมนุมที่มีผู้ร่วมชุมนุมจำนวนมากและใช้วิธีการชุมนุมต่อเนื่องยาวนาน และเดินขบวนไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในรูปแบบดาวกระจาย การมีสื่อที่เผยแพร่แนวคิดของกลุ่มตนเองทั้งโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สื่อวิทยุ สื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้มีการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมบ่อยครั้ง มีการเผาทำลายสิ่งปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ชุมนุมทั้งการยิงลูกระเบิด M๗๙ เข้าใส่กลุ่มผู้ชุมนุม การลอบยิงพลตรีชัตติยะ สวัสดิผล กลางที่ชุมนุม การใช้อาวุธสงครามลอบยิงนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่สามารถดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนี้การชุมนุมในแต่ละครั้งยังได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำของรัฐ เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองทุกระดับ ทหาร นักวิชาการ เป็นต้น

บริบททางการเมืองของไทยในช่วงนั้นเกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารตั้งแต่การก่อรัฐประหารใน ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการชุมนุม เนื่องจากมีการปกครองโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติที่มีอำนาจสำคัญ คือผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรี ประธานสภา และรองประธานสภา ร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาแห่งชาติ และคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งยังสามารถประชุมร่วมกับนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้ด้วย โดยทำหน้าที่เป็นระยะเวลาประมาณ ๑ ปี ๔ เดือน ตลอดเวลาดังกล่าวมีการห้ามการใช้เสรีภาพในการชุมนุมด้วย

จากความรุนแรงของการชุมนุมสาธารณะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ ในด้านเศรษฐกิจได้รับผลกระทบจากการชุมนุมขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการชุมนุมแต่ละครั้งมีการใช้ระยะเวลายาวนาน และมีการเดินขบวนไปยังภารกิจที่สำคัญ ๆ หลายแห่งและยังมีการปิดสนามบินดอนเมืองและสนามบินสุวรรณภูมิซึ่งทำให้ภาคธุรกิจได้รับผลกระทบ

^๔ ทินกุด นุตวงษ์, ๒๕๕๗, อนาริปไตย หรือ เสรีภาพในการชุมนุม, วารสารนิติสังคมศาสตร์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒/๒๕๕๗ กรกฎาคม-ธันวาคม.

รวมถึงความเชื่อมั่นในการลงทุนของชาวต่างชาติลดลง ส่งผลต่อภาพรวมการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และในด้านบริบททางสังคมของคนในสังคมเกิดความแตกแยกทางความคิดเป็นฝักเป็นฝ่าย เกิดอคติกันหากอยู่คนละขั้วทางการเมือง ขาดการฟังเหตุฟังผลซึ่งกันและกัน บางที่ไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิด จนกระทั่งมีการทะเลาะกันในระดับบุคคลทำร้ายร่างกายกันด้วยเหตุความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน

แม้ว่าผลกระทบจากการชุมนุมสาธารณะจะทำให้สังคมไทยจะมีทัศนคติ ประสพการณ์ และความทรงจำที่ไม่ค่อยน่าจดจำนักเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ แต่อย่างไรก็ตาม การชุมนุมสาธารณะก็ยังคงสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประชาชน เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากรัฐ เป็นการเมืองภาคประชาชนที่จะสะท้อนปัญหาทางสังคมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หรือต้องการจะเปลี่ยนแปลงกลไกของประเทศให้พัฒนาต่อไป

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘^๕ (พ.ร.บ.ชุมนุมฯ) ตามมาตรา ๔ ระบุว่า

“การชุมนุมสาธารณะ คือ การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่”

“ที่สาธารณะ หมายความว่า ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันหรือที่หน่วยงานของรัฐมิได้เป็นเจ้าของแต่เป็นผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ บรรดาซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ รวมตลอดทั้งทางหลวงและทางสาธารณะ”

ดังนั้น “การชุมนุม” ที่จะถือเป็นการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงต้องประกอบด้วย

- (๑) เป็นการชุมนุมในที่สาธารณะ
- (๒) บุคคลอื่นสามารถเข้าร่วมการชุมนุมนั้นได้

นิยาม “การชุมนุมสาธารณะ” ตาม พ.ร.บ.ชุมนุมสาธารณะ หมายความว่า การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุนคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดย

^๕ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘, สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๐, ๒๕๖๒, จาก :

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A1152/%A1152-20-2558-a0001.htm>

แสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าจะการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่^๖

กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการใช้เสรีภาพการชุมนุมสาธารณะที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม และมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไว้ ๙ กรณีด้วยกัน ดังปรากฏในมาตรา ๒๗-๓๕ มีรายละเอียดดังนี้^๗

๑) ผู้จัดชุมนุมในพื้นที่และรัศมีที่ห้ามจัด หรือ มีการจัดการชุมนุมกีดขวางทางเข้าออก หรือ รบกวนการใช้บริการในสถานที่ทำการหน่วยงานของรัฐ ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟหรือสถานีขนส่งสาธารณะ โรงพยาบาล สถานศึกษา ศาสนสถาน สถานทูต หรือ สถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ หรือ สถานที่ทำการขององค์การระหว่างประเทศ และสถานที่อื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๒๗)

๒) ผู้จัดการชุมนุมโดยไม่แจ้งการชุมนุมสาธารณะ หรือจัดขึ้นภายหลังจากที่ผู้ยื่นคำขอได้รับหนังสือแจ้งว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรให้ผ่อนผันกำหนดเวลา หรือเดินขบวนเคลื่อนย้ายการชุมนุม โดยไม่มีการแจ้งว่าจะมีการเดินขบวน หรือไม่เลิกการชุมนุมในเวลาที่ได้รับแจ้ง ต้องระวางโทษ ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท (มาตรา ๒๘)

๓) ผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามชุมนุมหรือจัดให้มีการชุมนุมระหว่างมีคำสั่งห้ามชุมนุม ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๒๙)

๔) ผู้จัดการชุมนุมที่ไม่ดูแลรับผิดชอบการชุมนุมสาธารณะให้เป็นไปโดยสงบ ไม่ดูแลผู้ชุมนุมปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้ชุมนุม ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท (มาตรา ๓๐)

๕) ผู้จัดการชุมนุมซึ่งไม่ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ดูแลการชุมนุม หรือยุยงส่งเสริมให้ผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้ชุมนุม หรือปราศรัยด้วยเครื่องขยายเสียงในระหว่างเวลาที่ต้องห้าม หรือใช้เครื่องขยายเสียงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ชุมนุมที่พกพาอาวุธเข้าไปในที่ชุมนุมหรือบุกรุกทำให้เสียหาย ทำลายแก่ชีวิต ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพ หรือใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้เข้าร่วมชุมนุม หรือผู้อื่น หรือขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๓๑ วรรค ๑) ถ้า

^๖ เอกสารประกอบเวทีเสวนาสหพันธ์ทนายความเพื่อความบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะกับการจำกัดเสรีภาพของประชาชน, ห้องประชุม Auditorium เดอะคอนเน็คชั่น สถานีรถไฟใต้ดิน MRT ลาดพร้าว.

^๗ เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์. (๒๕๖๐). กฎหมายห้ามชุมนุมในรัฐทหาร. สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๐, ๒๕๖๒, จาก :

<https://enlawfoundation.org/newweb/?p=3774>.

การกระทำการดังกล่าวเป็นการรบกวนต่อระบบการขนส่งสาธารณะ ระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม การส่งกระแสไฟฟ้า ประปา หรือระบบสาธารณูปโภคอื่นใดให้ใช้การไม่ได้ไม่ว่าจะชั่วคราวหรือถาวร ผู้จัดการชุมนุมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๓๑ วรรค ๒)

๖) ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือประกาศของเจ้าพนักงานผู้ดูแลการชุมนุม หรือประกาศของเจ้าหน้าที่ ที่ให้ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ควบคุมภายในเวลากำหนด และเข้าไปในพื้นที่ห้ามเข้าซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุม ถ้าเป็นผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นผู้อยู่ในสถานที่ชุมนุม ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กำหนด หรือไม่ลงโทษก็ได้ (มาตรา ๓๒)

๗) ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ควบคุมสถานการณ์การชุมนุมตามมาตรา ๒๔ หรือ มาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปีหรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กำหนดหรือไม่ลงโทษก็ได้ (มาตรา ๓๓)

๘) ผู้ใดไม่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานซึ่งดูแลการชุมนุม หรือผู้ควบคุมสถานการณ์การชุมนุมให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พาอาวุธเข้าไปในที่ชุมนุม ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธติดตัวหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปีหรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าอาวุธนั้นเป็นปืน วัตถุระเบิด หรือวัตถุอื่นใดที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปีหรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๓๔)

๙) สำหรับทรัพย์สินที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการชุมนุม ที่ยึดไว้จากการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือที่ไม่เลิกการชุมนุมตามคำสั่งศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบเสีย ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ (มาตรา ๓๕)

ผลกระทบของสิทธิและเสรีภาพประชาชนในการชุมนุมสาธารณะ

เสรีภาพการชุมนุมจึงเป็นอีกหนึ่งเสรีภาพสำคัญในฐานะกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นสาธารณะที่รัฐประชาธิปไตยต้องให้การรับรองคุ้มครองให้สามารถกระทำได้อย่างสมดุลกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นที่อาจได้รับผลกระทบจากการจัดการชุมนุม โดยในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐^๔ บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ ความว่า

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๕, ๒๕๖๒, จาก:

<https://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/Constitution2550.pdf>

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ”

“การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

อันจะเห็นได้ว่าตามหลักการเดิมนั้น ในสภาวะปกติรัฐจะตราและบังคับใช้กฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพการชุมนุมสาธารณะได้ก็แต่เพียงเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะเท่านั้น เนื่องจากโดยสภาพของกิจกรรมการชุมนุมนั้นย่อมเป็นการรวมตัวของคนจำนวนมากที่ออกมาพร้อมกันเรียกร้องสิทธิหรือรณรงค์สื่อสารต่อสาธารณะอันอาจทำให้บุคคลอื่นไม่ได้รับความสะดวกไปบ้าง อย่างไรก็ตามบุคคลที่ต้องการใช้เสรีภาพการชุมนุมก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามหลักการทั่วไปที่จะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิภาพความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน

แต่สำหรับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ฉบับปัจจุบันนี้ มีการกำหนดกรอบการใช้อำนาจที่ทำให้รัฐสามารถตรากฎหมายจำกัดเสรีภาพการชุมนุมได้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม โดยมาตรา ๔๔ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ”

“การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น”

ตามร่างรัฐธรรมนูญนี้จึงมีข้อสังเกตที่น่าห่วงกังวลว่า การบัญญัติเพิ่มอำนาจรัฐด้วยถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน เช่น เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น จะก่อให้เกิดการตีความขยายอำนาจรัฐเพื่อตราหรือแก้ไขกฎหมายจำกัดเสรีภาพการชุมนุมที่เข้มงวดจนทำให้การใช้เสรีภาพของประชาชนในการจัดการชุมนุมสาธารณะนั้นทำได้อย่างยากลำบากและเป็นไปด้วยความหวาดกลัวว่าจะฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่

อนึ่ง ปัจจุบันมีกฎหมายและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพการชุมนุมใช้บังคับอยู่ ๒ ฉบับทับซ้อนกัน คือ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ ที่ว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขรายละเอียดเรื่องสถานที่และลักษณะการชุมนุม และขั้นตอนการจัดการชุมนุมสาธารณะ และอีกฉบับคือ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๓/๒๕๕๘ เรื่อง การรักษา

ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ข้อ ๑๒ ที่ห้ามการมั่วสุมชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไปในทุกกรณี และใช้ศาลทหารในการพิจารณาคดีลงโทษผู้ฝ่าฝืน ดังที่ปรากฏเป็นข่าวเกี่ยวกับปัญหาการตีความบังคับใช้คำสั่งข้อนี้อย่างกว้างขวางในการจับกุมดำเนินคดีกับประชาชนทั้งที่เป็นการใช้เสรีภาพการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธซึ่งในส่วนของคำสั่ง คสช. ที่ ๓/๒๕๕๘ นี้เอง จะเป็นคำสั่งที่มีผลใช้บังคับอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ แม้จะมีรัฐธรรมนูญและรัฐบาลใหม่จนกว่า คสช. จะมีคำสั่งยกเลิก หรือรัฐสภาออกกฎหมายมายกเลิก ทั้งนี้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๒๗๙ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับลงประชามติ

โดยเนื้อหาสาระแล้ว กฎหมายฉบับนี้มีลักษณะปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมของประชาชนจากมาตราหลักดังนี้

๑) มาตรา ๗ เปิดโอกาสให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจประกาศห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกินห้าสิบลเมตรรอบรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาลทั้งหลายแห่ง ทั้งนี้ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ต้องคำนึงถึงจำนวนของผู้เข้าร่วมชุมนุมและพฤติการณ์ในการชุมนุมว่าจะอนุญาตให้ชุมนุมรอบสถานที่เหล่านั้นได้หรือไม่ก็ตาม แต่ก็ยังคงเป็นดุลพินิจกว้างขวางที่อิงอยู่กับด้านของผู้ใช้อำนาจรัฐหรือผู้ปกครองที่มองสถานการณ์และความอ่อนไหวต่าง ๆ ในด้านของรัฐด้านเดียวเป็นหลัก โดยไม่มีหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่เป็นมาตรฐานใดกำหนดไว้

๒) มาตรา ๘ จงใจที่จะทำให้การชุมนุมเกิดขึ้นไม่ได้ (หรือเกิดขึ้นได้แต่เป็นการชุมนุมแบบติด ๆ ชัด ๆ จนไร้พลังการต่อรอง) ในสถานที่ทำการ “หน่วยงานของรัฐ” ทุกแห่งทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนกลางไปจนถึงระดับท้องถิ่น อันได้แก่ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐบาล องค์การมหาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นของรัฐ โดยยกเรื่องการกีดขวางทางเข้าออก หรือรบกวนการปฏิบัติงาน หรือการใช้บริการสถานที่ทำการหน่วยงานของรัฐมาเป็นข้ออ้างหรือข้อห้ามไม่ให้เกิดการชุมนุม

๓) มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ บังคับให้ขออนุญาตทำการชุมนุม ไม่ใช่เพียงแค่แจ้งการชุมนุมก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง แต่ในด้านผู้ชุมนุมยังถูกบังคับให้ต้องแจ้งการชุมนุมพร้อมเปิดเผยข้อมูลโดยละเอียด ได้แก่ วัตถุประสงค์ วัน ระยะเวลา สถานที่ชุมนุม จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุม การขอใช้เครื่องขยายเสียงให้ชัดเจน ฯลฯ แก่ผู้รับแจ้งการชุมนุม ในส่วนของด้านผู้รับแจ้งการชุมนุมกลับเปิดโอกาสให้สามารถ มีคำสั่งห้ามชุมนุมได้ หากเห็นว่าการชุมนุมที่ได้รับแจ้งนั้นอาจขัดต่อมาตรา ๗ และมาตรา ๘

จากผลกระทบ ๓ ประการที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมของประชาชนให้อยู่ภายใต้อำนาจรัฐหรือผู้มีอำนาจรัฐ ทั้ง ๆ ที่เสรีภาพของประชาชนควรปล่อยให้บุคคลพึงหรือการตัดสินใจของผู้แจ้งการชุมนุมเป็นด้านหลัก แต่กลับใช้หลักการ “หวงห้ามไว้ก่อน” จนแทบไม่เหลือพื้นที่สาธารณะใด ๆ ให้แก่ผู้ชุมนุมจัดการชุมนุมเพื่อเรียกร้องต่อรองและกดดันรัฐหรือเอกชนให้แสดงความรับผิดชอบทางการเมืองหรือต่อนโยบายสาธารณะ ทำให้เห็นว่าทบัญญัตินี้ยิ่งสะท้อนความลำเอียง ไม่เท่าเทียมและไม่เป็นธรรมของรัฐ โดยเลือกคุ้มครองผู้รับแจ้งการชุมนุมและเจ้าพนักงานเป็นด้านหลักด้วยการให้งดการชุมนุมไว้ก่อนระหว่างมีคำสั่งห้ามชุมนุม การอุทธรณ์ และพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ข้ำร้ายยิ่งไปอีกตรงที่หากผู้แจ้งการชุมนุมไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งห้ามชุมนุม ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือผู้รับแจ้งการชุมนุมขึ้นไปหนึ่งชั้น ซึ่งเป็นตำรวจ ไม่ใช่ศาล โดยให้คำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นเป็นที่สุด

หลักประชาธิปไตย

แนวความคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๗ เมื่อพ้นสมัยกลาง (Middle Ages) และเข้าสู่สมัยเรอเนซอง (Renaissance) และยุคฟื้นฟูปฏิรูป (Reformation) โดยพื้นฐานสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่มีลักษณะดังนี้^๔

๑) การมีศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ในสติปัญญา การรู้จักใช้หลักเหตุผล การยึดหลักเหตุผลด้วยวิธีการทดสอบค้นหาตามแบบวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการมองมนุษย์ในแง่ดีว่าสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขส่วนรวมได้

๒) ความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ความคิดที่สนับสนุนเสรีภาพทางด้านต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิต เสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็น ทางการศึกษา การพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ฯลฯ ดังที่ ฌอง ฌาค รุสโซ (Jean Jaques Rousseau) เขียนไว้ในหนังสือ The Social Contract ว่า “การสละละทิ้งเสรีภาพเท่ากับเป็นการสละละทิ้งความเป็นคน เท่ากับการยอมเสียสิทธิของมนุษย์ และแม้แต่หน้าที่ของเรา การสละละทิ้งเช่นนี้เป็นการขัดต่อธรรมชาติของมนุษย์ การที่นำเอาเสรีภาพทั้งหลายออกไปจากเจตจำนงของคนก็เท่ากับการนำเอาศีลธรรมออกไปจากการกระทำของคนนั่นเอง”

^๔ ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย.(๒๕๖๒). หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย, สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๕, ๒๕๖๒, จาก : https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=71&filename=index.

๓) การยอมรับให้ความเท่าเทียมกันของคน หมายถึงความเสมอภาคตามกฎหมายและทางการเมืองคนทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและโอกาสต่าง ๆ ที่จะใช้ชีวิตในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความเสมอภาคนี้ หมายถึงการได้รับโอกาสในการแสวงหาการศึกษา การทำงานที่เท่าเทียมกันด้วย

๔) อำนาจอสูงสุดในการปกครอง ในการตัดสินใจสำคัญของสังคมอยู่ที่อำนาจอสูงสุดมาจากประชาชน (Popular Sovereignty) เมื่อมีการเสนอความคิดที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนย่อมจะมีความหมายว่าประชาชนคือรัฐ โดยมีการมอบอำนาจให้กับตัวแทน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์การ เช่น รัฐสภา เป็นต้น

๕) อำนาจอันชอบธรรมในการปกครองของรัฐบาลเกิดจากความยินยอม (Consent) ของประชาชน แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ การปกป้องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์โดยรัฐบาลที่มาจากความยินยอมของคนในสังคม เพื่อดำเนินการปกครองตามจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ที่คนมีมาแต่เดิมก่อนที่จะเข้ามายอมอยู่ใต้อำนาจการปกครองโดยมีที่มาจากทฤษฎีว่าด้วยกฎธรรมชาติ (Natural Law)

๖) สิทธิในการคัดค้านและล้มล้างรัฐบาล (The right to dissent the right to revolt) เนื่องจากรัฐเป็นเพียงอุปกรณ์ที่ช่วยให้คนในสังคมบรรลุถึงความสุขสมบูรณ์และรัฐอยู่ได้โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองชีวิตทรัพย์สินและช่วยให้คนในสังคมสามารถแสวงหาความสุขได้ ดังนั้นประชาชนจึงมีสิทธิเต็มที่ในการต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว เมื่อใดที่ผู้ปกครองละเลยหรือไม่สามารถที่จะช่วยรักษาหรือส่งเสริมสิทธิต่าง ๆ ของคนในสังคมก็เท่ากับว่ารัฐบาลหรือผู้ปกครองนั้นไม่ได้ทำหน้าที่อันควร ประชาชนย่อมมีสิทธิหรือเป็นหน้าที่ที่จะล้มล้างเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองเสียใหม่

หลักประชาธิปไตยและการชุมนุมสาธารณะ

โดยทั่วไปการชุมนุมสาธารณะมีหลักการภายใต้หลักสิทธิ เสรีภาพ และหลักประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาหลักประชาธิปไตย และพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่ามีความขัดแย้งหลายประการ เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากหลักประชาธิปไตยทั้ง ๖ ประการนั้น การชุมนุมสาธารณะเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ ซึ่งสะท้อนจากความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ และผู้ที่ปรารถนาจะจัดการชุมนุมในที่สาธารณะจะต้องไม่ถูกกำหนดให้ต้องขออนุญาตจากรัฐก่อน ต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของระบบราชการและโดยระเบียบกฎเกณฑ์ที่ไม่จำเป็น ผู้มีอำนาจของรัฐ

ต้องใช้ดุลยพินิจและพิจารณาญาณในการวินิจฉัยสั่งการด้วยความระมัดระวังสำหรับข้อเท็จจริงแต่ละกรณี ไม่ใช่การออกคำสั่งแบบเหวี่ยงแห โดยไม่พิจารณาสถานการณ์เฉพาะที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ตามการยอมรับให้ความเท่าเทียมกันของคนยังต้องครอบคลุมถึงเสรีภาพในการจัดการชุมนุมและการเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะโดยสมัครใจ ทั้งโดยปัจเจกบุคคลและองค์การ ก็ต้องได้รับสิทธิดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในสถานะที่บ้านเมืองปกครองโดยรัฐบาลคสช. ได้สร้างภาวะครอบและเหลื่อมซ้อนระหว่างกฎหมายชุมนุมสาธารณะกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งภาวะดังกล่าวไม่ให้ความสำคัญในแง่ที่ว่า การชุมนุมนั้นเป็นการชุมนุมการเมืองหรือเป็นการชุมนุมที่เข้าข่ายองค์ประกอบหรือไม่ เพราะจะถูกเหมารวมว่าเป็นการชุมนุมการเมืองไปหมด และการชุมนุมจะสร้างความสั่นคลอนให้แก่ความมั่นคงของประเทศ ทำให้ความเข้มงวดของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะของประชาชน

บทสรุป

หลังจากเหตุการณ์ความไม่สงบและความแตกแยกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้หลายภาคส่วนมีความกังวลใจเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะที่อาจจะสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นในสังคม ทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้ตราพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ ขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมดูแล และรักษาความสงบของบ้านเมือง เป็นการกำหนดกรอบและขอบเขตในการชุมนุมสาธารณะของประชาชน ซึ่งกรอบและขอบเขตที่รัดกุมนี้เอง ได้ลดทอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออก แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมา การชุมนุมสาธารณะหลายครั้งจะสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สาธารณะ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ยังมีการชุมนุมสาธารณะอื่น ๆ ที่สร้างประโยชน์นานาประการให้แก่สังคมและประเทศไทย

ในอดีตถึงปัจจุบันการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นช่องทางหนึ่งในการแสดงออกทางการเมือง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม หรือต่อต้านความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น การชุมนุมสาธารณะจึงเป็นพลังประชาชนซึ่งเป็นสิ่งดงามของสังคมที่ประชาชนสามารถแสดงออกโดยมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ การชุมนุมการเมืองหรือการชุมนุมไม่การเมือง ประชาชนก็สามารถกระทำได้ที่ภายใต้ขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพตามระบบกฎหมายปกติ ภาครัฐไม่ควรกำหนดกฎเกณฑ์ วางเงื่อนไข หรือหลักเกณฑ์ที่รัดกุมมากเกินไปเพื่อสร้างอุปสรรคขัดขวางการชุมนุมสาธารณะ และควรยึดหลักสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมของบ้านเมืองให้เป็นไปตามกฎหมายปกติ เพื่อให้การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองโดยประชาชนโดยแท้จริงต่อไป

บรรณานุกรม

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (๒๕๕๒). การต่อสู้ของชาวนาไทย ปี ๒๕๑๖-๒๕๑๙ สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย. เอกสารบรรยาย ในเส้นทางชาวนาไทย รำลึก ๒๕ ปี สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย. หน้า ๓๐.

ทินกฤต นุตวงษ์. (๒๕๕๗). อดีต ปัจจุบัน อนาคต กฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะของไทย. วารสารนิติสังคมศาสตร์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒/๒๕๕๗ กรกฎาคม-ธันวาคม.

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘. (๒๕๕๘). พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ . สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๒, ๒๕๖๒, จาก: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A1152/%A1152-20-2558-a0001.htm>

มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม (EnLAW) ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR) โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน (HRLA) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๖๑). เอกสารเอกสารประกอบเวทีเสวนาสะท้อนปัญหาการตีความบังคับใช้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะกับการจำกัดเสรีภาพของประชาชน. ห้องประชุม Auditorium เดอะคอนเน็คชั่น สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน MRT ลาดพร้าว.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๕, ๒๕๖๒, จาก: <https://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/Constitution2550.pdf>.

เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์. (๒๕๖๐). กฎหมายห้ามชุมนุมในรัฐทหาร. สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๐, ๒๕๖๒, จาก <https://enlawfoundation.org/newweb/?p=3774>.

ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย.(๒๕๖๒). หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย.สืบค้นเมื่อ มีนาคม ๒๐, ๒๕๖๒, จาก https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=71&filename=index.

อรรถพล ใหญ่สว่าง.(๒๕๕๖). การแสดงออกทางประชาธิปไตยโดยการชุมนุมสาธารณะภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐, รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ.